

Litteraturgranskningar

Litteraturredaktör: Björn Östbring

Holdo, Markus, 2014. *Field Notes on Deliberative Democracy. Power and Recognition in Participatory Budgeting*. Uppsala: Statsvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet.

Anmälan av Kristina Boréus

MED BOURDIEU I ARGENTINA

Medborgarbudget(ering) – *participatory budgeting* (PB) i den engelskspråkiga litteraturen, *presupuesto participativo* på spanska – är ett deltagardemokratiskt förfarande som utvecklats framför allt i Latinamerika, efter förebild från Porto Alegre i Brasilien. Grundidén är att invånare i en stad eller stadsdel deltar i deliberativa processer tillsammans med politiker och att processerna utmynnar i budgetkrav från invånarna. PB tillämpas nu i över 1 500 städer i världen och har inspirerat många akademiska studier om deliberativ demokrati. Markus Holdos avhandling undersöket PB i Rosario, en miljonstad i provinsen Santa Fé i Argentina.

I Rosario tillämpas sedan 2002 årliga öppna möten i vart och ett av stadens sex olika distrikt. Några hundra personer utses av distriktets invånare till att bli *consejeros/as*, (rådgivare, rådsmedlemmar) i medborgarbudgeteringens deliberativa råd, som har veckovisa möten och arbetar fram förslag. Förslagen utvärderas av staden och diskuteras med rådsmedlemmarna. Sex projekt för varje distrikt går därefter till omröstning bland distriktets invånare.

Holdos argumentation i avhandlingen, som består av tre artikeltexter och en kapp, är huvudsakligen teoretisk men underbyggs av resultat från en omfattande studie på plats i Rosario. Materialet består av två olika

enkätstudier utförda vid olika tidpunkter samt 32 intervjuer med rådsmedlemmar och 27 med lokala politiker och byråkrater. Dessutom ingår deltagande observation vid 21 rådsmöten i stadens sex distrikt.

KRITIKEN AV DELIBERATIV DEMOKRATI OCH BOURDIEUS FÄLTTEORI

Deliberativ demokrati är det önsketillstånd där alla medborgare på lika och maktfria villkor tar del i det offentliga samtalet och blir lyssnade till. Holdo refererar i den inledande kappan och i den första artikeltexten, ”Strategies of Deliberation: Bourdieu and Struggles over Legitimate Positions” (publicerad online i *Political Studies*, juni 2014) några viktiga kritikpunkter av deliberativ demokrati som politiskt ideal i litteraturen. Bourdieus teorier har använts både av dem som förordar och av dem som kritiserar deliberativ demokrati.

En central kritik är att deliberativ demokrati inte skulle leda till ökad jämlikhet utan snarare vara ännu mer ojämlig än andra demokratiformer. När människor med tillgång till olika maktresurser – utbildning, vana att argumentera och så vidare – möts i deliberativa sammanhang (såsom i diskussionerna kring PB) är det i verkligheten inte alls fråga om jämlika samtal. Samhällets ojämlikheter följer med in på deliberationens arenor. Ett förslag till hur detta problem ska lösas som framförts av förespråkare för deliberativ demokrati är att de med sämre tillgång till utbildning och debattvana ska få möjlighet att förkovra sig. Ett annat förslag går ut på att olika sätt att argumentera och debattera ska erkännas som likvärdiga: intellektuella och välutbildades sätt att argumentera, tala och föra sig i debattsammanhang ska till exempel

inte betraktas som bättre, mer avancerat eller rimligare än andra gruppers sätt att framföra sina krav på.

Här för Holdo in ett viktigt begrepp från Bourdieu, nämligen *habitus*. Termen syftar på sätt att värdera, göra distinktioner, tala och föra sig som är sådant vi ofta omedvetet bär med oss, framför allt från barndomen. Om vi accepterar föreställningen om *habitus*, menar Holdo, har det konsekvenser för dessa lösningsförslag: de är realistiska. Om vårt *habitus* sitter djupt i vår personlighet och delvis är omedvetet kan vi knappast förmå oss att på allvar tycka att andras annorlunda sätt att argumentera är lika mycket värt som vår egen grupps. Det blir också svårt att lära ett annat sätt att kommunicera våra åsikter på. En viktig poäng är dessutom att deliberationens regler och normer i själva verket är en konsekvens av maktrelationer. När man föreslår att man med andra regler för deliberationen ska kunna skapa jämlikhet duckar man för frågan om vems *habitus* som ska få bli det dominerande.

Men de som hävdar att Bourdieus habitusteori visar att deliberativ demokrati inte är önskvärd har också fel, fortsätter författaren. Den utgör en stark utmaning, men det är inte på habitusteorins rimlighet som den deliberativa demokratins värde hänger. Istället bör vi föra in mer Bourdieu för att visa hur deliberativ demokrati kan fungera på önskvärda sätt. De begrepp som Holdo arbetar med i sammanhanget är *fält*, *investering* och *symboliskt kapital*. Ett fält för Bourdieu är en sfär av sammanhängande sociala praktiker, sätt att agera på, där de människor som ingår uppfattar delar av den sociala verkligheten på samma sätt och har gemensamma föreställningar om vad som är värdefullt. Människorna i fältet investerar – satsar tid, pengar eller energi – på att generera olika värden. Det värdefulla benämns kapital. Ekonomiskt kapital är viktigt nästan överallt men kan inte köpa allt. En position i det akademiska fältet uppnår man exempelvis inte

bara genom att vara förmögen: man behöver också kulturellt kapital, såsom utbildning från välrenommerade läroanstalter. Symboliskt kapital är den erkänsla man samlar inom ett fält och som alltså kan vara baserad på olika slags resurser, kunskaper och sätt att uppträda.

I denna inledande artikel är det inte Rosario som får generera empiriska exempel utan tidigare forskning om brasilianska städer där PB använts. Den forskning som anförs pekar mot att deliberativa arenor kan bidra till en mer jämlik fördelning genom att de marginaliserade får mer makt om två villkor är uppfyllda. Dels måste deliberationen ha stöd från politikerna. Dels måste de som deltar i deliberationen växla mellan samarbete med staden och mer stridbara positioner. De måste nämligen ibland ta strid för att undgå att koopteras, det vill säga absorberas av den politiska elitens intressen. I det läget måste politikerna erkänna det deliberativa fältet som sådant och de medborgare som verkar där. Dessa medborgare har intresse av att bli erkända av såväl politikerna som av de invånare de företräder. Systemet fungerar eftersom fältet erbjuder möjligheter för såväl politiker som rådsmedlemmar att tjäna symboliskt kapital och för att de är beroende av varandras legitimitet.

Huvudtesen i den artikel som jag sammanfattat ovan är alltså att Bourdieus fältteori kan hjälpa oss förstå den demokratiska potentialen hos PB. Har Markus Holdo rätt i detta? Ja, jag menar det, även om jag även behövde läsa avhandlingens övriga artiklar för att bli övertygad. Begreppen fält och kapital kan användas för att göra viktiga mekanismer begripliga.

Frågan man kan ställa till denna artikel är dock hur nödvändiga just Bourdieus begrepp fält och symboliskt kapital är. Skulle inte ett rationellt aktörsperspektiv göra samma tjänst? Man kan se det som att politiker, liksom från ett *public choice* perspektiv, satsar på det deliberativa systemet för att bli omvalda. Rådsmedlemmarna med sina

väsentligt mindre resurser agerar i systemet och bidrar till att upprätthålla dess status som ett av få sätt som står dem till buds för att vinna popularitet. Detta säger inte att det rationella aktörsperspektivet skulle vara bättre än Bourdieus tankevärld utan snarare att den senare här är tolkad i riktning mot *rational choice* på ett sätt som inte är självklart. Detta blir på bekostnad av just de teoretiska föreställningar som skiljer Bourdieu från en *rational choice*-teoretiker, nämligen det strukturella perspektiv som säger att människor när de möter varandra redan är sorterade i de som har mer och mindre makt. Från detta perspektiv spelar utgångspositionerna vid mötena roll för hur de slutar. Vidare påverkar vårt ingrodda habitus till stor del vad vi väljer att göra och hur vi gör det, samtidigt som olika habitus är förknippade med olika innehav av kulturellt och ekonomiskt kapital. Dessa delar av teorin får stå tillbaka i Holdos resonemang. Han hävdar ju att habitus och olika innehav av kulturellt kapital spelar roll men att de kan sättas ur spel i ett fält som genererar vissa mål att sträva efter för människorna i det.

Detta är ett viktigt och klarsynt argument. Men jag menar att den teoretiska argumentationen hade stått ännu starkare i denna artikel om begreppen kulturellt kapital och habitus också hade fått plats i diskussionen om hur fältet faktiskt kan fungera. Även om olika gruppers investeringar i fältet kan förklara varför man vill försvara något man benämner PB, följer det inte att fältets innebörd och regler inte kan förändras. Det kan exempelvis dras i riktning bort från jämlikhet och komma att tjäna de redan bäst bemedlades intresse. Risker finns att de med större kulturellt kapital – vilket ju ofta går hand i hand med att vara innehavare av mer ekonomiskt kapital – agerar tillsammans med andra med liknande intressen (och habitus).

DELIBERATIVT KAPITAL

I den andra artikeln, ”Deliberative Capital: Recognition in Participatory Budgeting” är

argumentationen baserad på empirin från Rosario. Här inför Holdo begreppet ’deliberativt kapital’ och hävdar att detta kan hjälpa oss förstå hur generering av egenmakt (*empowerment*) är möjlig inom PB som ett fält. I litteraturen har det hävdats att egenmakt föds ur deliberationen genom att människor utvecklar sina färdigheter i att driva politiska frågor. Men, menar Holdo, ett sådant resonemang bortser än en gång från habitus makt: det underskattar i vilken utsträckning effektivt deltagande beror av vad som räknas som kompetens. Förmågan ligger i betraktarens öga. En församling akademiker skulle till exempel tendera att erkänna en argumentation som byggde på logos (väl underbyggda relevanta argument) som vederhäftig, men vara skeptiska mot en argumentation framför allt baserad på patos (känslosamma ord och stora gester).

Det finns ytterligare ett problem med att bejaka ett egenmaktsperspektiv där människor bemäktigas genom att lära sig argumentera på rätt sätt. Visserligen kan var och en utveckla sina deliberativa färdigheter, men samtidigt bidrar man då till de marginaliserades anpassning till de dominerandes normer för deliberation.

Ett sätt att komma ifrån dessa invändningar är att vända blicken mot de speciella källor som finns för erkännande inom deliberationens fält. Deliberativt kapital ska förstås som en form av symboliskt kapital. I fältarbetet i Rosario finner författaren att deltagarna i PB, förutom att intressera sig för de konkreta frågor som behandlas, också är involverade i att socialt konstruera vad det innebär att delta: de skapar och upprätthåller det deliberativa fältet. Studien visar att de rådsmedlemmar som ser deltagande som ett kall och satsar tid och energi på det, som framstår som att de kan gå emot politikerna vid behov och som följer deliberationens specifika uppförandekoder erhåller symboliskt – här deliberativt – kapital. Holdo pekar ut fem aspekter av symboliskt kapital som är specifika för det deliberativa fältet såsom det fungerar i

Rosarios PB:

1. PB får symboliskt värde genom att representera solidaritet, medborgerligt ansvar, plikt och att bry sig.
2. PB måste framstå som olik de politiska projekt som går ut på att stärka stödet för de styrande politikerna. Det innebär att rådsmedlemmar måste kritisera tillkortakommanden i politikernas verksamhet för att inte framstå som dessas klienter.
3. Det existerar specifika uppförandekoder för PB-deliberationen. Till exempel förväntas män respektera kvinnliga rådsmedlemmar och alla deltagare förväntas kunna få sin röst hörd.
4. Rådsmedlemmarna är just rådsmedlemmar och inte till exempel politiker – rådsmedlem har utvecklats till en speciell roll.
5. PB-aktiviteten representerar en annorlunda och bättre form av politik än andra former av politisk aktivism som brukar användas i Argentina (till exempel blockader, ockupationer och andra protester).

Även denna artikel är huvudsakligen teoretisk men skiljer sig från den första genom att använda den egna empirin för att underbygga argumentationen. Alltså kommer jag nu att diskutera denna empiri. En viktig fråga i sammanhanget är vad som är ambitionen med studien i Rosario: är det att ge empiriskt stöd för den teoretiska idén om deliberativt kapital och dess betydelse genom att visa att det *skulle kunna vara* så i Rosario (och därför även på andra ställen)? Eller är ambitionen ännu högre ställd, nämligen att ge stöd åt den teoretiska idén om deliberativt kapital genom att visa att det är så det faktiskt är i Rosario (och att resultatet sannolikt går att generalisera till andra deliberationsprocesser)? Oavsett ambitionsgraden – men

i synnerhet om det varit den högre – är det viktigt att den empiriska studien är trovärdig och väl genomförd.¹ Här har jag en del kritiska synpunkter.

Holdo har alltså genomfört flera undersökningar: enkätstudier, en omfattande intervjuserie och observation vid rådsmöten. Resultaten från de båda enkätstudierna spelar viss roll för artikelns argumentation. Rådsmedlemmar är, enligt enkäten, en grupp som skiljer sig från genomsnittsargentinare eller -argentinor, bland annat genom att de tror mer på demokrati och genom att de är organisationsaktiva personer som också är engagerade i annan verksamhet i grannskapen. Men kan vi lita på att detta är utmärkande för rådsmedlemmarna? Här saknas en redogörelse för bortfallet och en bortfallsanalys. Jag saknar över huvud taget uppgifter om hur de svarande respondenterna – alltså rådsmedlemmar – har valts ut och hur de har kontaktats. Tillvägagångssättet, som författaren beskrev det vid disputationen, har varit att så många rådsmedlemmar som möjligt har ombetts besvara enkäten vid ett antal olika möten. Jag har stor förståelse för att detta upplägg kan ha varit det enda realistiska under omständigheterna. Enkäten ger verkligen intressanta upplysningar, menar jag. Men när man använder den för att jämföra rådsmedlemmar med andra argentinare behöver man veta om svaren är representativa för rådsmedlemmarna. Det lär vara stor risk för överrepresentation av just de mest aktiva och demokratiintresserade bland dem som valt att besvara enkäten. (Om inte annat för att just dessa personer borde vara de som oftast deltar i möten.)

Fältarbete i ett nytt sammanhang på en plats man inte tidigare känner är en enorm utmaning. Det ligger i sakens natur att man efter studien har lärt sig sådant som gör att man då har en bättre idé om hur man från början borde ha lagt upp den. Enkäten

1 Markus Holdo besvarade frågan på disputationen med att det var den högre ambitionen som drivit honom, men texten kan fortfarande läsas på båda sätten. Den högre ambitionsnivån gör studien ännu intressantare, men argumentationen svårare att underbygga.

designades i relation till tidigare undersökningar som rapporterats i forskningen. Förmodligen hade det varit bäst att utforma enkätfrågorna efter det att de relativt öppna intervjuerna med rådsmedlemmar genomförts och bearbetats. Detta hade kunnat ge ett mer systematiskt stöd för hur utbredda de värderingar som anförs som utmärkande för det deliberativa fältet var. Exempelvis hade man kunna ta reda på i vilken utsträckning rådsmedlemmarna menade att deras motiv för deltagande var solidaritet, medborgerligt ansvar, plikt och att de brydde sig.²

Intervjuerna är annars huvudmaterial för de resultat som presenteras i denna artikel. Här menar jag att detta rika material kunde ha behandlats mer systematiskt. För det första är materialet bara delvis transkriberat. Det är lätt att förstå anledningen till det (transkribering är ytterst tidsödande om man gör det själv som forskare och mycket svår att göra på ett språk som inte är ens modersmål (som i detta fall) och dyrt om man köper in tjänsten³). Det är dock tyvärr betydligt svårare att analysera ett intervjumaterial systematiskt om man inte har det i form av skriven text som kan kodas, till exempel med hjälp av något program för kvalitativ dataanalys. Det går att lyssna sig till lämpliga citat som stöder ens tolkningar men svårt att göra en mer öppen analys där man också registrerar uttalanden som pekar i andra riktningar. För det andra saknar jag en redogörelse för hur tolkningen har gått till. Framför allt för hur författaren har känt igen då de intervjuade uttryckte en socialt delad förståelse hämtad från det deliberativa fältet. Det de uttrycker kan ju också vara motiverat av deras habitus – som bättre eller sämre bemedlad, som majoritets- eller ursprungsbefolkningsperson, som kvinna eller man.

Deltagande observation från möten ingår också i studien. Inte så många gånger framhålls explicit resultat från denna, men jag förmodar att mötesakttagelser ändå varit viktiga. Fältanteckningar från deltagande observation från möten borde vara ett utmärkt material för att undersöka befintligheten av gemensamma normer i fältet. Mötena borde i själva verket vara en bättre kontext för att fånga gemensam social mening än de enskilda intervjuerna. På mötena är det svårare att säga sådant som bryter mot normerna än i en intervju. Här tror jag finns en underutnyttjad potential.

Slutligen saknar jag en materialtyp för studien, nämligen dokument som på olika sätt speglar den politiska processen. Nu vet jag inte vilken typ av politiska dokument som fanns att tillgå så det är svårt att bedöma om frånvaron har påverkat studiens resultat. Längre fram ger jag ett exempel på hur en typ av politiskt textmaterial skulle kunnat stärka resultaten.

Jag menar alltså att det empiriska materialet kunde ha behandlats mer systematiskt och att läsarna – om inte annat i kappan – borde ha fått veta mer om hur insamling och analys har gått till. Jag blir därför inte helt övertygad av beskrivningen av vad som präglar det deliberativa fältet i Rosario. Jag ska ta ett exempel, nämligen den första punkten: att PB ges symboliskt värde genom att representera solidaritet, medborgerligt ansvar, plikt och att bry sig. Detta är något som ska visas med hjälp av i första hand intervju-materialet. Här anförs citat eller referenser från sju intervjupersoner för att detta skulle vara gemensamma värderingar hos rådsmedlemmarna. Tre av dem refererar tydligt till medborgerlig plikt, ansvar och kall. Två

- 2 Faktiskt finns en fråga i enkäten från 2011 där rådsmedlemmarna ska ta ställning till i vilken utsträckning deras motiv för att delta stämmer med påståendet "I felt it was my duty as a citizen". Men resultatet redovisas inte.
- 3 Tid är den faktor som anges som motiv för att inte transkribera mer än tolv av de 59 intervjuerna, samt att mycket av det som sägs i en intervju inte behöver vara relevant för ens forskningsprojekt. Men det går att hoppa över transkriberingen av partier av en intervju som är uppenbart irrelevanta.

personer talar om solidaritet eller att verka för grannskapets behov. Ytterligare ett par personer förekommer med uttalanden som är mindre tydliga som belägg. Sammantaget tycker jag inte detta är särskilt starka belägg för att dessa värderingar delas av rådsmedlemmarna. Här hade en systematisk kodning av ett transkriberat intervju-material säkert kunnat ge mycket mer. Enkäten hade förmodligen kunnat utnyttjas bättre (se min kommentar ovan). Egentligen tvivlar jag inte på att de flesta av rådsmedlemmarna verkligen hyste sådana värderingar – det förefaller mycket troligt. Men jag blir inte övertygad om det genom den empiri som visas upp.

Jag blir alltså inte helt övertygad om att *det är så här det fungerar* i Rosario. Däremot räcker de redovisade resultaten gott för att övertyga mig om att det *skulle kunna vara så här*. Det skulle det helt säkert. Det förefaller därför meningsfullt att införa begreppet deliberativt kapital som en form av symboliskt kapital. Detta hjälper en att förstå hur det uppstår ett deliberativt fält som erbjuder en annan kapitalform än kulturellt kapital för rådsmedlemmarna och som kan fungera egenbemäktigande.

Men vad är då deliberativt kapital och hur specifikt är det för PB? Kunde vissa aspekter av det lika väl ha genererats i andra politiska sammanhang som inte är specifikt deliberativa? Att representera solidaritet, att medlemmar måste stå fria från makten samt följa vissa uppförandekoder skulle jag tro är gemensamt för många politiska organisationers verksamhet: fackföreningar, politiska organisationer på vänsterkanten, kvinnorörelsen, ursprungsbefolkningarnas intresseorganisationer och andra. I linje med detta kan man också fråga sig om det inte kan vara så att rådsmedlemmarna har sina värderingar med från andra sammanhang. En tydligare upplagd och genomförd empirisk studie hade förmodligen kunnat ge mer kött på benen vad gäller de deliberativa kapitalets natur och på vilket sätt det skiljer sig från den typ av symboliskt kapital som kan genereras i andra politiska fält.

ATT FÖRKLARA ICKE-KOOPTERING I PB

I den tredje texten, "Reasons of Power: Explaining Non-Cooptation in Participatory Budgeting", presenterar Holdo en teori för under vilka förutsättningar det kan undvikas att PB-deltagare koopteras av lokala politiker. Här anförs litteratur om exempel på PB där deltagare i högre eller lägre grad låtit sig styras av politikernas intressen. Med de indikationer på icke-kooptering som används, till exempel att projektförslag initieras av rådsmedlemmarna och inte av politikerna och att deltagarna ofta uttrycker missnöje med stadens politik på mötena, har Rosario en låg grad av kooptering. Vad kan man alltså lära av PB i Rosario?

Bourdieu's fältteori kan än en gång tjäna vår förståelse, denna gång av hur rådsmedlemmar kan vidmakthålla sitt oberoende och samtidigt samarbeta med den politiska eliten. Det finns nämligen situationer där det är en dålig idé för politiker att söka kooptera. Fältteorin pekar ut tre förhållanden som stärker eliters intresse av icke-kooptering:

1. En legitimitetskris skapar incentiv för att utveckla ett nytt fält för stat-samhällere-lationerna.
2. Statliga aktörer investerar själva i det nya fältets betydelse och värden.
3. PB-fältet framstår som oberoende och genererar därmed legitimitet för det politiska styret.

Alla dessa förhållanden var vid handen i Rosario hävdar Holdo utifrån sin empiri. Det första förhållandet är svårt att betvivla: PB infördes som ett svar på den djupa förtroendekris gentemot det politiska systemet som den ekonomiska krisen i Argentina 2001/2002 gav upphov till.

Vad gäller den andra punkten, statliga aktörers investering i fältet, hände just detta: inte minst gräsrotsbyråkrater satsade sina karriärer, skriver Holdo. Denna slutsats underbyggs med intervjuerna med 27 av stadens politiker och anställda. Framför allt anförs som stöd att många intervjuade uttryckte gillande av att projektet kom till och av att människor skolas

in i deliberation. Men är det ett tecken på att de intervjuade investerare i fältet att de säger sig gilla systemet? Om jag är universitetslärare och hävdar att grundutbildningen i statsvetenskap på Stockholms universitet är väldigt bra för studenterna, behöver det betyda att jag investerat i fältet? Är det ett starkare tecken på investering än om jag säger att utbildningen där jag själv är lärare är undermålig? Här hade behövts ytterligare diskussion av vad det innebär att investera i ett fält – utöver att man jobbar där och får betalt för det.

För det tredje hävdas i artikeln att politikerna i Rosario agerade för att lyfta fram och stärka PBs autonoma roll för en positiv utveckling i staden. Detta underbyggs ganska svagt: författaren pekar på att kartor över genomförda projekt har spritts i staden av politikerna och på projektinvi gningar där rådsmedlemmars roll lyfts fram och att budgetmedel frigörs för nya PB-projekt. Inga konkreta exempel eller belägg anförs för detta⁴. Vidare anförs ett ospecificerat intervjustöd för att politikerna understryker värdet av deltagande. Här hade säkerligen kunnat kramas mer ur empirin. I detta fall hade valmaterial varit en typ av dokumentation från den politiska processen som kunnat användas. En enkel genomgång av sådant hade kunnat styrka om partierna på allvar lyfte fram PB i sina kampanjer.

EN LYCKAD KORSNING

Min huvudkritik har handlat om att det borde finnas mer att hämta i det empiriska materialet: ibland kunde argumentationen underbyggts bättre, funktionen av olika materialtyper och undersökningsmetoder borde ha klargjorts, liksom i vissa fall hur analysen har gått till. En mer systematisk bearbetning av materialet hade kunnat ge mer.

Samtidigt menar jag att dessa tillkortakommanden uppvägs av att avhandlingen skiljer sig från de flesta jag har läst på ett avgörande

och mycket förtjänstfullt sätt: den korsar en teoriutvecklande ambition med en omfattande och intressant empirisk studie. Empirin används verkligen för att underbygga en välkonstruerad argumentation. Jag betraktar avhandlingen som en kombination av politisk teori och en fältstudie genomförd med i första hand kvalitativa metoder. Det finns en inbyggd spänning i ett sådant projekt: mellan politisk teoris deduktiva resonemang och fältstudiens tendens att vara öppen och ta sig an studieobjektet induktivt. En fältstudie kan innebära att man åker från norra till södra halvklotet för att studera ett fenomen man bara läst om med hjälp av personer man inte känner på ett språk man som bäst håller på att lära sig. Det går inte att detaljplanera hur man ska lägga upp ett sådant projekt utifrån en teoriprovande deduktiv ansats. Det kan inte ha varit lätt att jämka ihop denna studies olika delar.

Betyder det att den empiriska studien var onödig och att jag menar att avhandlingen borde blivit en renodlad politiskteoretisk text? Absolut inte! Jag är övertygad om att idéerna om ett deliberativt symboliskt kapital i ett fält inte hade kunnat formuleras utan de empiriska iakttagelserna. Och även om den empiriska studien kunde ha utvecklats hade jag aldrig blivit övertygad om fruktbarheten hos denna begreppsapparat om jag inte fått förklarat hur det kunde tänkas fungera (och kanske faktiskt fungerar) i Rosario. I politisk teori används ofta ganska ytligt undersökta och beskrivna empiriska exempel. Det är en stor styrka att kunna argumentera utifrån en egen ingående undersökning av förhållandena. Det borde vara föredömligt för statsvetare som skriver inom det politiskteoretiska fältet. Det borde också vara föredömligt för forskare som arbetar med kvalitativa data insamlade i verkliga komplexa sammanhang att så ambitiöst använda dem för teoriutveckling – många sådana undersökningar ger alltför deskriptiva resultat.⁵

4 Men ett exempel på en sådan invigning ges i den föregående artikeln.

5 Deskription är en helt grundläggande och mycket viktig del av forskningen – utan den skulle vi inte veta mer än innan vi startade. Men vi lär oss på nya nivåer när deskriptionen får informera teorin och tvärtom.

Jag blir alltså övertygad om att Bourdieus fältteori kan hjälpa oss förstå hur deliberativ demokrati (i varje fall som den tillämpas i Rosario) kan generera egenmakt för deltagare med begränsat kulturellt kapital utan att de behöver tillägna sig dominerande gruppers sätt att deliberera. Jag tror på att PB faktiskt har potential att verka för större jämlikhet. Avhandlingen ger också ett välargumenterat bidrag till förståelsen av icke-koopteringens villkor. Jag tror att dessa artiklar kommer att göra avtryck i litteraturen om deliberativ demokrati.

En annan positiv egenskap hos denna sammanläggningsavhandling är dess progression: den första artikeln är bra, den andra bättre och den tredje allra bäst. Detta bådar gott för fortsatt teoretisk och empirisk forskning i samma spår. I det sista avsnittet av min anmälan berör jag några aspekter av PB som jag menar skulle vara viktiga att forska vidare om.

OM PBS JÄMLIKHETSPOTENTIAL

Avhandlingen kommer alltså till den hoppfulla slutsatsen att PB kan leda till ökad jämlikhet. Men hur stor är den utjämnande potentialen? Den budget som de delibererande invånarna kan påverka är redan begränsad för den stadsdel det gäller. Den kaka de ska deliberera om fördelningen av är redan bakad och levererad från ett bageri de inte äger. Helt krasst: hur ska invånarna i det fattiga västra distriktet i Rosario kunna få mer från de rika stadsdelarna eller från rikare provinser i Argentina? Eller för den delen från stockholmarna eller uppsalaborna som i genomsnitt säkert delibererar mindre

men kontrollerar väsentligt större materiella resurser?

Här finns diametralt olika idéer om den utjämnande potentialen hos PB. En är att systemet bara kan leda till utjämning inom snäva ramar – inom stadsdelar till exempel – och egentligen bidrar till status quo genom att hålla människor sysselsatta med att deliberera om sin lilla kaka istället för att ställa radikala krav på omfördelning. En mer hoppfull föreställning för den som menar att ökad jämlikhet är eftersträvansvärd är att detta slags deltagande istället leder till ett ökat kravställande av bättre skolade medborgare som genom sitt deltagande i PB fått nytt hopp om att samhället kan förändras.

Det finns naturligtvis annat än jämlikhetsaspekten som kan tala till PBs fördel. Kanske leder PB till ökat inflytande över politiska beslut för vanliga invånare, vilket kan vara positivt även om den materiella utjämningen blir beskedlig. Kanske kan motsättningar lösas på fredlig väg istället för att leda till våld. Och kanske är ett ökat engagemang från ett områdes invånare helt enkelt det bästa sättet att få till stånd stadsutveckling och fattigdomsbekämpning på längre sikt.⁶

Dessa frågor ligger utanför avhandlingens ram men är viktiga att tränga djupare in i för att kunna värdera deliberativ demokratis, i synnerhet deltagarbudgetars, önskvärdhet. Avhandlingen lägger en utmärkt grund för sådana vidare studier, både teoretiska och empiriska.

Kristina Boréus är verksam vid Statsvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet.
E-post: kristina.boreus@statsvet.su.se

6 Dock inte nödvändigtvis på kort sikt. När denguefebern härjade i Argentina 2011 gick myndigheterna ut med informationen att man borde tömma alla små vattensamlingar i närheten av bebyggelse eftersom myggor lägger ägg där och dengue är myggburen. I en stad hade invånarna länge krävt av sina myndigheter att de skulle rensa upp ett skrotupplag fullt med gamla bilar och annat skrot som bildade otaliga vattenansamlingar när det regnade. Men inget hände. Men så en natt började skrotupplaget på mystiskt sätt brinna. Det tog nu inte många dagar förrän myndigheterna varit där och röjt. Det är mycket möjligt att om PB funnits där hade man förhandlat sig fram till att staden måste röja undan det hälsovådliga skrotet. Men det kan också tänkas att en utomoffentlig aktion denna gång ledde till ett snabbare och för invånarna bättre resultat i en fråga där myndigheterna vägrat ta sitt ansvar.